

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Tulenj ali morski pes.

Navadni tulnji (*Phoca vitulina*) živé v vseh morjih; a največ jih je v severnem ledenem morji. Nekateri imajo posebno slast, ako se morejo ob lepem vremenu solnčiti na morskih bregovih, drugi zopet ostajajo rajše v morskih pečinah. V vodi so te živali okretne in hitre kakor strela, a na kopnem (suhem) so jako neukretne, zatorej ne gredo nikoli daleč od morskega obrežja. Tulnji so nočne živali. Po dnevi gredo radi na suho ali na plavajoče ledene plôče, kjer se stezajo in počivajo, a berž ko jim kaka opasnost preti, evo ti je, kakor bi mignil so v vodi.

Tulnji so izverstni plavači. V plavanji jih ne prekosí nobena druga čveteronoga žival. V vodi se veselo igrajo, prekucujejo se, potaplajo se in verté kakor razposajeni otroci. Vse jedno jim je, ali plavajo na trebuhu, alina herbtu ali po stráni, a vendar dalje od pet minut pod

vodo ne morejo ostati, ker jim je treba svežega zraka.

Časi tudi v vodi spé, a kedar jim zmanjka sape, pridejo verhu vode, potegnejo sape ter se potlej zopet potopé. Posebno on zna jako spretno in hitro plavati.

Tulenj je dolg po poldrugi meter; dlake je črno-belkaste, sivorujavkaste ali rumenosive; na herbtu je navadno brez peg, a po trebuhu je belkast, okoli oči ima blede kroške. Glavo ima majheno in okroglo z berkatim gobcem in s prijaznimi, velikimi, črnimi očmi. Uhljev nema. Truplo ima vretenasto, namreč v plečih široko in zastavno, a proti zadnjem konci zmirom tanjše ter se okončuje v kratek rep. Nogé so uže bolj plavutam nego praviim nogam podobne. Prednji nogi sti na navadnem mestu, a zadnji sti nazaj obrnjeni, negibljiivi in z repom zrasli. V hrano mu so ribe in morske race.

Tulnji živé v družbah ter so radovedne in pogumne živali. Po samotnih otokih severnega morja, kjer jih človek toliko ne preganja, dobé se še zdaj v

velikih družbah, časi po 50 skupaj. Dokler jim človek ne stori nič žalega, ne beže pred njim, še celo blizu ladije pridejo ter se veselo sučejo in igrajo okoli nje. Jako so zvédavi; ako ugledajo kaj nenavadnega, pomolé se iz vode ter pazljivo ugledujejo neznano jim stvar. Najbolj je zaníma godba; ako človek žvižga, takój se začnó zbirati okoli njega, a z gosli ali frulo je lahko tako omami, da plavajo daleč za čolnom, iz katerega se godba čuje. Na šotlandskih otocih so zapazili, da so se vselej tulnji bližali, kadar so zvonovi zvonili. Njihov glas je zamolklo lajanje, a v serdítosti tudi renčé kakor psi.

Ona skotí na kacem suhem kraji po jednega, redko po dva mladiča z mehko svilnato dlako, katero pa k malu sleče ter gre potem takój v vodo. Oba, on in ona, sta za mladega v velicih skerbéh, nikoli ga ne pustita iz očíj in v nobenej opasnosti (nevarnosti) ne gresta od njega. Dokler je še slab, vzame ga mati pod pazho ter ga tako unese vsacemu sovražniku. Mladi tulnji so zeló vesele živalce, radi se igrajo bodi si v vodi, bodi si na suhem; ako nemajo družbe, igrajo se s plavutastimi nogami ležéč na herbtu. Mladih tulnjev nij težko ukrotiti. Gospodarju so poslušni in priverženi, kakor domači psi. Znano je mnogo primerljejev, da je tulenj iz velike daljave nazaj priplaval k svojemu gospodarju.

„Neki ribič,“ pripoveduje prof. Erjavec v knjigi „domače in tuje živali“ „imel je jako krotkega tulnja, ki mu je večkrat celó morsko ribo prinesel v gobci domóv. Po nesreči se je v onej vasi pokazala mej domačo živino neka kužna bolezen in stare babe so takój ukrénile, da je tega tulenj kriv. Ribič je branil tulnja, ali pomagalo nij nič, moral se je ločiti od zveste živali. Peljal ga je daleč proč in ga vergel v morje, misléč, da se več ne verne. Ali tulenj je bil poprej doma nego ribič. Drugič ga dá tujim mornarjem, ali k malu je bil tulenj zopet pri ribiču. Babe niso mirovale, ribič si nij znal pomagati ter iztakne tulnju oči in ga pelje daleč na morje, misléč si: zdaj se mi uže več ne verneš. Ali še isto noč je na ribičevih vratih nekaj škrahljalo, nihče si ne upa iti pogledat, kaj da je. Jutro dan so našli tulnja s kervavečimi očmi ležati mertvega zunaj pred vratmi.“

Za prebivalce na bregovih in otokih severnega morja je tulenj najkorístnejša žival. Iz vsacega dela tulnjevega trupla dobivajo mnogo kóristi. Meso kri in slanino (špeh) jedó, z mastjo si razsvetlujejo dolge noči, v kože se oblačijo, ž njimi pokrivajo hiže, pregrínjajo čolne in saní. Razven mesa jedó tudi čreva, ali je pa rabijo mesto stekla na okna; iz črev si krojijo tudi preobleko in zástore. Nu prej nego je v to porabijo, morajo je dobro očistiti. Iz kostí narejajo razno kátero hižno orodje. A najbolj obrajtajo srajco, sešito iz tulnjevih črev, a to zategadelj, ker vode ne propušča.

Našim gerlom se sicer tulnjevo meso upira, a vendar gre iz Evrope in severne Amerike vsako leto sto in sto morskih ladij v severno ledeno morje tulnjeve pobijati samo zaradi kože in mastí. Tulnjev navadno ne streljajo, ker je obstreljena žival za lovca toliko kakor izgubljena, zatorej lovci rajše zalezujejo spéce tulnje ter s kijem po njih glavah bijejo. Lové je tudi v vodi z ostvami ali je pa na ledu čakajo pred skožnjami (luknjami), kamor hodijo dihat.